MMFS 13.10

Ekim 2026

Mayın Faaliyetlerinde Mayın Mağdurlarına Yardım

Türkiye Cumhuriyeti Milli Mayın Faaliyet Otoritesi
Millî Savunma Bakanlığı
Millî Mayın Faaliyet Merkezi Dairesi Başkanlığı
Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu Genel Müdürlüğü
Yerleşkesi Dögol Caddesi No:4 Anadolu Meydanı
(Tandoğan) 06330 Yenimahalle/Ankara/TÜRKİYE

E-posta: turmac@msb.gov.tr
Tel: 0 (312) 4025430-31-32-33
Faks: 0 (312) 2131826
(Web: https://msb.gov.tr/Mafam)

Uyarı

Bu doküman, kapak sayfasında belirtilen tarihten itibaren yürürlüktedir. Milli Mayın Faaliyet Standartları (MMFS) sürekli gözden geçirme ve revizyona tabi olduğundan, kullanıcılar dokümanın durumunu doğrulamak için, MAFAM İnternet sitesine (https://msb.gov.tr/Mafam) başvurmalıdır.

Telif Hakkı

Bu doküman, bir Milli Mayın Faaliyet Standardıdır (MMFS) ve telif hakları MAFAM'a aittir. Bu doküman veya bir kısmı, MAFAM'ın önceden yazılı izni olmaksızın, hiçbir biçimde veya vasıtayla ve başka amaçlarla kopyalanamaz, saklanamaz veya iletilemez.

Bu doküman satılamaz.

Türkiye Cumhuriyeti Milli Mayın Faaliyet Otoritesi
Millî Savunma Bakanlığı
Millî Mayın Faaliyet Merkezi Dairesi Başkanlığı
Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu Genel Müdürlüğü Yerleşkesi
Dögol Caddesi No:4 Anadolu Meydanı (Tandoğan)
06330 Yenimahalle / ANKARA

E-posta: turmac@msb.gov.tr
Tel: 0 (312) 4025430-31-32-33
Faks: 0 (312) 2131826
(Web: https://msb.gov.tr/Mafam)

MMFS Ekim 2026

Tüm hakları saklıdır.

İçindekiler

Önsöz iv
Giriş v
1. Kapsam 1
2. Referanslar 1
3. Terimler, Tanımlar ve Kısaltmalar 1
4. Mağdurlara Yardım Hizmetlerine Bütüncül Yaklaşım 4
5. Görev ve Sorumluluklar 5
5.1. Etkilenen Ülkeler 5
5.1.1. Milli Mayın Faaliyet Otoritesi 5
5.1.2. Milli Mayın Faaliyet Merkezi 7
5.2. Mayın Faaliyet Operatörleri 7
5.3. Sağ Kalan PM Mağduru Örgütleri ve Onları Temsil Eden Kuruluşlar 8
5.4. Birleşmiş Milletler 9
EK-A Referanslar 10
Ek B Bilgilendirme 11
Ek C "Sağ Kalan PM Mağduru" ve "Mağdur" İfadelerinin Kullanımı 15
Ek D PM Kaynaklı Ölüm ve Yaralanma Olaylarının Sınıflandırılması ve Raporlanmasına İlişkin Talimat 16
Değişiklik Kaydı 21

Önsöz

İnsani mayın temizleme programları için uluslararası standartlar, ilk olarak Temmuz 1996'da Danimarka'da yapılan uluslararası teknik konferansta çalışma grupları tarafından önerilmiştir. Mayın temizlemenin tüm yönleri için ölçütler belirlenmiş; standartlar önerilmiş ve **"temizleme"** için evrensel bir tanım üzerinde uzlaşılmıştır. 1996 yılı sonlarında, Danimarka'da önerilen ilkeler, Birleşmiş Milletler (BM) öncülüğündeki bir çalışma grubu tarafından geliştirilmiş ve İnsani Mayın Temizleme Faaliyetleri için Uluslararası Standartlar hazırlanmıştır. Birinci baskı, Mart 1997'de BM Mayın Eylem Servisi (UNMAS) tarafından yayımlanmıştır.

Türkiye'de bu standardın uygulanması, Türkiye'nin kendi hukuki ve idari yapısı ile mayın faaliyetleri alanındaki ulusal politika ve uygulamaları dikkate alınarak yürütülür. Türkiye'deki kurumsal görev dağılımı ve yetki sınırları, ilgili mevzuat ve yetkili makamların düzenlemeleri çerçevesinde belirlenir.

Bu ilk standartların kapsamı, başta mayın risk eğitimi ve mayın mağdurlarına yardımı olmak üzere mayın faaliyetinin diğer bileşenlerini içerecek ve operasyonel usuller, uygulamalar ve normlarda yapılan değişiklikleri yansıtacak şekilde genişletilmiştir. Standartlar yeniden geliştirilmiş ve Uluslararası Mayın Faaliyet Standartları (IMAS) adını almıştır.

Birleşmiş Milletler, standartların geliştirilmesi ve sürdürülmesi dâhil olmak üzere, mayın faaliyet programlarının etkili biçimde uygulanması ve teşvik edilmesinden genel olarak sorumludur. Bu bağlamda UNMAS, Birleşmiş Milletler bünyesinde, IMAS'ın geliştirilmesi ve sürdürülmesinden sorumlu olan ofistir. IMAS, Cenevre Uluslararası İnsani Mayın Temizleme Merkezi'nin desteğiyle hazırlanmıştır.

IMAS'ı hazırlama, gözden geçirme ve revize etme çalışmaları; uluslararası kuruluşlar, devlet kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının desteğiyle, teknik komiteler tarafından yürütülmektedir. Her standardın en son versiyonu, teknik komite çalışmaları hakkında bilgiler ile birlikte, http://www.mineactionstandards.org/ sitesinde bulunmaktadır. Gelişen mayın faaliyet normları ve uygulamalarını yansıtmak ve uluslararası düzenlemeler ve gereklerde meydana gelen değişiklikleri dâhil etmek amacıyla, IMAS asgari olarak üç yılda bir gözden geçirilmektedir.

1 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi 342'nci maddesi kapsamında Türkiye Cumhuriyeti sınırları dâhilinde ve görevlendirilmesi halinde yurt dışında gerçekleştirilmesi planlanan insani maksatlı mayın ve/veya patlamamış mühimmat temizliğine yönelik faaliyetler ile Millî Mayın Temizleme Standartlarını hazırlamak/güncel bulundurmaktan Milli Mayın Faaliyet Merkezi (MAFAM) D.Bşk.lığı sorumludur.

Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan uluslararası standartlar ışığında Milli Mayın Faaliyet Standartları (MMFS) oluşturulmuştur.

Giriş

Mayın mağdurlarına[1] yardım (MY) kavramı, ilk olarak 1997 tarihli Mayın Yasağı Sözleşmesi (APMYS)[2] kapsamına dâhil edilmiştir. Müteakiben, MY'ye ilişkin hükümler Belirli Anlaşmaya Dayalı Silahlar Sözleşmesi'ne (BKSS)[3] ve Konvansiyonel Silahlar Sözleşmesi'ne (KSS)[4] dâhil edilmiştir. Bunun yanı sıra, 2006 yılında imzalanan Engelli Hakları Sözleşmesi (EHS), MY çalışmalarının sağ kalan patlayıcı madde mağduru[5] yönelik uygulanması konusunda kapsamlı bir çerçeve ortaya koymaktadır. Bu antlaşmaları imzalayan veya bunlara katılan devletler, söz konusu anlaşmaların özel hükümlerine uymakla yükümlüdürler. MY hizmetleri, mayın faaliyetlerinin beş "tamamlayıcı faaliyet grubundan" veya "temellerinden" biri olarak kabul edilir[6].

Patlayıcı madde (PM) nedeniyle yaralanan ve bunun sonucu olarak fiziksel, ruhsal ve/veya duyusal travma yaşayan kişilerin kısa, orta ve uzun vadeli ihtiyaçlarını karşılamak ve etkilenen aileler ve toplulukların durumlarını ele almak, hakları temel alan, bütüncül ve entegre, çok sektörlü bir yaklaşım gerektirir. Acil ve sürekli tıbbi bakım, rehabilitasyon, psikolojik ve sosyal destek, eğitime erişimin kolaylaştırılması, sosyal ve ekonomik katılımın sağlanması ve ilgili yasalar ve politikalar dahil olmak üzere MY hizmetlerinin büyük çoğunluğu, mayın faaliyeti sektörüyle önemli ölçüde ilişkili olmasına rağmen bu sektörün dışında yönetilmektedir.

Türkiye bakımından mağdurlara yardım, yalnızca mayın faaliyetleri alanındaki bir faaliyet olarak değerlendirilmemeli; sağlık, rehabilitasyon, engellilik, eğitim, istihdam, sosyal hizmetler, sosyal güvenlik ve sosyal koruma alanlarında görev yapan ilgili kamu kurumları ile diğer paydaşların katkısını içeren çok sektörlü bir yapı içerisinde ele alınmalıdır.

Söz konusu hizmetlerin sağlık, rehabilitasyon, engellilik, eğitim, istihdam, sosyal koruma ve kalkınma konusunda hizmet veren sektörlerdeki mevcut norm ve standartlara uygun olarak sağlanması gerekir[7]. Mağdurların çok yönlü ve karmaşık ihtiyaçları nedeniyle mayın faaliyet sektörünün rolü ağırlıklı olarak, mağdurların tespit edilmesini ve ilgili makam ve kurumlara sevk edilmesini kapsar. MY, mayınlar nedeniyle yaralanan ve malul olan veya özellikle diğer bağlantılı nedenler karşısında savunmasız kalan tüm bireylere karşı ulusal bir sorumluluktur.

Türkiye'de bu bağlantı ve koordinasyon rolünün yürütülmesinde Milli Savunma Bakanlığı bünyesindeki Milli Mayın Faaliyet Merkezi (MAFAM) Dairesi Başkanlığının görev ve yetkileri ile ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşlarının mevzuattan kaynaklanan görevleri esas alınır. MAFAM D.Bşk.lığının rolü, ilgili hizmetlerin tamamının doğrudan sunulması şeklinde değil, yetki alanı çerçevesinde mayın faaliyetleri ile mağdurlara yardım süreçleri arasındaki koordinasyonun ve gerekli yönlendirmelerin desteklenmesi şeklinde değerlendirilir.

[1] Bkz. tanımlar 3.8.
[2] APMBC, madde 6.3.
[3] BKSS, Protokol V, madde 8.2.
[4] KSS, madde 5.
[5] Bkz. tanımlar 3.10
[6] IMAS 01.10
[7] Daha fazla bilgi EHS 25. Madde (Sağlık), EHS 26. Madde (Rehabilitasyon), EHS 24. Madde (Eğitim), EHS 27. Madde (İstihdam), EHS 28. Madde (Sosyal Koruma) ve EHS 32. Madde (Kapsamlı Kalkınma)'de mevcuttur.

MY hizmeti uzun vadeli bir istikrar gerektirir. Bu nedenle, doğrudan ve dolaylı mağdurlara (tanımlar için Madde 3'e bakınız) hizmet sağlama konusundaki nihai sorumluluk sağlık, sosyal hizmetler, eğitim, çalışma, insan hakları ve sosyal korumadan sorumlu olan bakanlıklar gibi devlet kuruluşlarına aittir.

PM kirliliğinden etkilenen ülkeler, MY hizmetlerine yönelik çok sektörlü yaklaşıma katkı sağlayan çeşitli kurumların geliştirmesine ilişkin çalışmalarda farklı aşamalardadır. Bu nedenle mayın temizleme sektörü, mağdurlara yaş, cinsiyet ve engellilik hususlarını kapsayacak şekilde destek sağlamak için ilgili, uzun vadeli ulusal sistemleri, prosedürleri ve süreçleri geliştirmekten sorumlu kuruluşlara yardımcı olmak amacıyla belirli MY girişimlerinde bulunarak destekleyici bir rol oynamaktadır[8][9][10].

Mayın faaliyet programı kapsamında daha fazla arazi devri gerçekleştikçe, sektörün MY konusunda verdiği karşılığın, mağdurlara destek sağlamaya yönelik ulusal çabaların sürdürülebilirliğinin güçlendirilmesine odaklanması uygun olacaktır. Ancak yeni mağdur sayısında istikrarlı ve gözle görülür bir azalma sağlanması asıl hedef olmaya devam etmektedir ve bu konuda sağlanan başarının önemli bir göstergesidir.

MMFO yönetiminde çalışan mayın faaliyet sektörü, PM'den etkilenen toplumlarla doğrudan bağlantılı olmaları sayesinde, aşağıdaki hususlarda yetkin bir konumdadır:

- Mağdurlar, onların ihtiyaçları ve karşılaştıkları zorluklar ile ilgili bilgi toplama,
- Bağlantılı hizmetlere ilişkin bilgi sağlama ve
- Elde ettiği bilgileri gerekli destek türünü sağlamakla görevli olan devlet kuruluşuna ve/veya hizmet sağlayıcısına iletmek.

Mayın faaliyet programı boyunca, MMFO ve/veya MMFM, kazazedelerin ve dolaylı mağdurların ihtiyaçlarını karşılamak için sektörler arası koordinasyon sağlanması da dâhil olmak üzere devam eden çok sektörlü girişimlerin anlaşılması, teşvik edilmesi ve mümkün olduğunda kolaylaştırılması konusunda sorumluluk alabilir. Böylece, MMFO, mağdurların ilgili ulusal mevzuatın ve politika kararlarının geliştirilmesinde aktif katılımına ilişkin yasal haklarının korunmasına yardımcı olmak için proaktif bir şekilde görev almış olur.

Bu standart, mayın faaliyetlerinin bir ayağı olarak MY özellikli çalışmalarına ilişkin genel bir bakış sağlamayı ve mayın faaliyeti aktörlerinin aldığı özel sorumluluklar konusunda rehberlik etmeyi amaçlamaktadır.

[8] Örnekler için bkz. EHS 4. Madde (Genel yükümlülükler), 6. Madde (Engelli çocuklar) ve 7. Madde (Engelli kadınlar)
[9] 2019 BM IASC Engelli Bireylerin İnsani Yardım Faaliyetlerine Dâhil Edilmesine İlişkin Yönergeler.
[10] Örneğin, PM kazasından önce kimlerin engelli olduğunu belirlemek, PMRE hedeflerinin belirlenmesini kolaylaştırır.

MAYIN FAALİYETLERİNDE MAĞDURLARA YARDIM

1. Kapsam

Mağdurlara yardım (MY) çalışmaları genel olarak Türkiye Cumhuriyeti Devletinin sorumluluğunda olmakla birlikte bu standart mayın faaliyet sektörünün MY hizmetlerine destek vermesi hususunda özel görev ve sorumluluklarını tanımlar.

Bu standart özellikle mağdurların ihtiyaçlarını karşılamak ve haklarını ele almak üzere MY hizmetlerini koordine etmek ve sağlamakla görevli başta Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı olmak üzere ilgili devlet kuruluşları ile koordineli bir şekilde çalışan Milli Mayın Faaliyet Merkezi (MAFAM) D.Bşk.lığı ve buna bağlı birimlerin görevlerini ve sorumluluklarını belirler. Ayrıca mayın faaliyet operatörlerinin ve Birleşmiş Milletler (BM) ile kazazede örgütlerinin bu çabalara destek verme hususundaki görevlerini de belirler.

Türkiye'de bu standart; patlayıcı mühimmat kaynaklı zaiyatların tespiti, sınıflandırılması, kayıt altına alınması, ihtiyaçlarının belirlenmesi ve uygun hizmetlere yönlendirilmesi süreçlerinde ulusal uygulama çerçevesi olarak kullanılacaktır. Zaiyatların sınıflandırılmasına ilişkin ayrıntılı yöntem, bu standardın Ek D'sinde yer alan "Patlayıcı Madde Kaynaklı Ölüm ve Yaralanma Olaylarının Sınıflandırılması ve Raporlamasına İlişkin Talimat" ile düzenlenmiştir.

2. Referanslar

Normatif referansların bir listesi Ek A'da verilmiştir. Atıf yapılan referanslar, bu standartta atıfta bulunulan ve bu standardın hükümlerinin bir parçasını oluşturan önemli belgelerdir. Bilgilendirici referanslar Ek B ve C'de verilmiştir. Bilgilendirici referanslar bu standardın hükümlerinin bir parçasını oluşturmaz ancak MY çalışmaları hakkında daha kapsamlı bilgi sağlar.

Türkiye'de uygulama bakımından ayrıca ilgili ve yürürlükte bulunan ulusal mevzuat, Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri, yetkili makam düzenlemeleri ve MAFAM D.Bşk.lığı tarafından yayımlanan ilgili ulusal dokümanlar dikkate alınır. Özellikle olayın niteliğine ve mağdurun statüsüne göre uygulanabilecek sosyal güvenlik, sosyal hizmet, engellilik, eğitim sağlık ve tazmin/zarar karşılanmasına ilişkin mevzuat değerlendirilir.

3. Terimler, Tanımlar ve Kısaltmalar

MMFS 01.10 standartlar serisinde kullanılan tüm terim, tanım ve kısaltmalara ilişkin sözlük, MMFS 04.10'da verilmektedir.

Milli Mayın Faaliyet Otoritesi (MMFO), mayından etkilenen bir ülkede, mayın faaliyetini düzenleme, yönetme ve koordine etme sorumluluğu verilen, genellikle bakanlıklar arası bir komite olan devlet kurumunu ifade eder.

Not: Türkiye Cumhuriyetinde MMFO'nun yetki ve sorumlulukları Milli Mayın Faaliyet Merkezi Dairesi Başkanlığı tarafından yürütülmektedir.

Not: Mayın Faaliyet Standartları, hem yönetim merkezi hem de saha seviyesindeki tercih edilen uygulamalar ve usulleri teşvik ederek mayın faaliyetlerinin güvenliği ve etkililiğini arttırmayı amaçlar. Etkili olmaları için standartlar tanımlanabilir, ölçülebilir, yapılabilir ve doğrulanabilir olmalıdır.

3.1. Milli Mayın Faaliyet Otoritesi (MMFO)

Patlayıcı Maddeden (PM) etkilenen bir ülkede, mayın faaliyetiyle ilgili geniş kapsamlı stratejik, politik ve düzenleyici kararlar alma sorumluluğuyla görevlendirilen, çoğunlukla bakanlıklar arası bir komite olan devlet kuruluşudur.

Not 1: Bir MMFO'nun bulunmaması durumunda, BM'nin veya başka bir kuruluşun MMFO'nun sorumluluklarının bir kısmını veya tamamını üstlenmesi gerekli ve uygun olabilir.

3.2.

Milli Mayın Faaliyet Merkezi (MMFM)

Mayın Faaliyet Merkezi (MFM)

Mayın Faaliyeti Koordinasyon Merkezi (MFKM)

Milli mayın faaliyet otoritesi adına, genellikle mayın faaliyet projelerinin planlanması, koordinasyonu, denetimi ve bazı durumlarda uygulanmasından sorumlu olan kuruluştur.

Not 1: MFM/MFKM, MMFO'nun operasyonel kolu olarak faaliyet gösterir.

Not 2: Bir MMFM'nin bulunmaması durumunda, BM'nin veya başka bir kuruluşun MMFM'nin sorumluluklarının bir kısmını veya tamamını üstlenmesi gerekli ve uygun olabilir.

Milli Mayın Faaliyet Merkezi (MAFAM) Dairesi Başkanlığı, Türkiye Cumhuriyeti'nde mayın faaliyetlerine ilişkin geniş stratejik, politika ve düzenleme kararlarını alan, T.C Milli Savunma Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren karar organıdır.

3.3. Patlayıcı Madde (PM)

Mayın faaliyeti kapsamında PM terimi aşağıda verilen mühimmatları kapsar:

- Mayınlar,
- Konvansiyonel silahlar,
- Patlamamış mühimmat,
- Terk edilmiş mühimmat,
- Bubi tuzakları,
- Diğer düzenekler (BKSS APII'de tanımlanan şekilde),
- El yapımı patlayıcılar.

3.4. Mağdurlara Yardım (MY)

"Mayın faaliyetlerinde" mağdurların ihtiyaçlarının ve haklarının karşılanmasına yönelik yürütülen, ilgili Bakanlıklar ile iş birliği içinde yürütülen kapsamlı ve özellikli çalışmalardır.

3.5. MY Özellikli Çalışmalar

"Mayın faaliyetlerinde" mayın faaliyet sektörünün MY hizmetlerine erişimi kolaylaştırmaya yönelik yürüttüğü çalışmalardır.

Not 1: Bkz. 4. ve 5. Maddeler

3.6. MY Kapsamlı Çalışmalar

"Mayın faaliyetlerinde" MY hizmetlerinin sağlanması, veri toplama, koordinasyon, yasaların ve politikaların oluşturulması dâhil olmak üzere mayın faaliyet sektörü dışındaki sektörler tarafından yürütülen çalışmalardır.

Not 1: Bkz. Ek B.

3.7. MY Hizmetleri

"Mayın faaliyetlerinde" hizmetler şunlardır:

- Acil ve sürekli
- Tıbbi bakım,
- Rehabilitasyon,
- Psikolojik ve psiko-sosyal destek,
- Sosyo-ekonomik katılım.

Not 1: Bkz. Ek B.

3.8. Mağdur

"Mayın faaliyetlerinde" toplu veya bireysel olarak aşağıda belirtilen kişiler:

- Fiziksel, duygusal ve/veya psikolojik yaralanma, ekonomik kayıp yaşayanlar,
- Başkalarıyla eşit şekilde insani haklar tanınmayan, bu haklarından yararlanamayan veya yararlanması engellenen sivil kişiler,
- Patlayıcı maddenin neden olduğu (maddenin cinsi doğrulanan veya cinsinden şüphelenilen) bir kaza nedeniyle topluma tam ve etkin katılımı kısıtlanmış olan sivil kimseler.

Not 1: Mağdur, PM nedeniyle hayatını kaybeden ve/veya sakatlanan sivil kişileri, onların ailelerini ve PM'den etkilenen toplumları kapsar.[11]

3.9. Doğrudan Mağdur (Yaralı/Ölü)

PM patlaması sonucunda hayatını kaybeden, yaralanan ve/veya malul olan sivil kişiler.

Not 1: "Doğrudan mağdur", "mağdur" teriminin bir alt grubudur.

3.10. Sağ Kalan Patlayıcı Madde Mağduru

PM patlaması sonucunda yaralanan ve/veya malul olan ancak sağ kalan doğrudan mağdurdur.

Not 1: "Sağ kalan patlayıcı madde mağduru", "doğrudan mağdur" teriminin bir alt grubudur.

Not 2: "Sağ kalan patlayıcı madde mağduru" hayatta kalan bireyler için kullanılmalıdır. Uluslararası insan hakları hukukunun ağır ihlali ve uluslararası insancıl hukukun ciddi şekilde ihlaline ilişkin yürürlükteki yasal yükümlülükler doğrultusunda, daha geniş mağdur gruplarından bahsederken "mağdur" terimi kullanılmalıdır. Ancak bazı insanlar daha çok mağdur olarak tanımlanırken, diğerleri sağ kalan patlayıcı madde mağduru olarak tanımlanmaktadır. Herkesi kapsayan tek bir terim mevcut değildir. Daha fazla bilgi için bkz. Ek C.

[11] Mağdur" terimi, APMYS, BKSS ve KSS açısından hukuki öneme haizdir.

3.11. Dolaylı Mağdur

Doğrudan mağdurun aile bireyleri ile PM'den etkilenen sivil bireyler ve toplumlar.

Not 1: "Doğrudan mağdur", "mağdur" teriminin bir alt grubudur.

3.12.

Sağ Kalan Patlayıcı Madde Mağdurları Örgütü

Sağ Kalan Patlayıcı Madde Mağduru Örgütü

Sağ kalan patlayıcı madde mağdurları, diğer engelli kişileri ve dolaylı mağdurları temsil eden ve onların menfaatleri doğrultusunda çalışan, bünyesinde sağ kalan patlayıcı madde mağdurları ve/veya dolaylı mağdurları barındıran kuruluştur.

3.13. Yönlendirme

"Mayın faaliyetlerinde" Mağdurlara mevcut hizmetler hakkında bilgi sağlanmasıdır.

3.14. Yönlendirme Mekanizması

"mayın faaliyetlerinde" PM nedeniyle yaralanan, sağ kurtulan, malul olan diğer kişileri ve dolaylı mağdurları tespit etmek, korumak ve onlara yardım etmek ve onlara ihtiyaç duydukları mağdurlara yardım hizmetlerini ulaştırmak (veya onlara "mevcut hizmetler hakkında bilgi sağlamak") için kurulan bir sistemdir.

Örnek: Bakıma ihtiyaç duyduğunu ifade eden dolaylı bir mağdurun tıbbi bakıma veya psikososyal desteğe yönlendirilmesi.

PM nedeniyle yaralanan kişileri, hayatta kalanları ve dolaylı mağdurları Sağlık Bakanlığı hastanelerine, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı Rehabilitasyon Merkezlerine, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına (SYDV) ve İŞKUR gibi kurumların sunduğu hizmetlere bağlama sistemidir.

Bir olayın, patlayıcı mühimmatın türü, olayın meydana geliş şekli, kişinin faaliyeti, operasyonel bağlamı, olay ile zarar arasındaki nedensellik ve mevcut bilgi/belgeler dikkate alınarak Ek D'deki esaslara göre sınıflandırılmasıdır.

4. Mağdurlara Yardım Hizmetlerine Bütüncül Yaklaşım

MY hizmetleri bütüncül bir yaklaşımla hayata geçirilmeli ve koordine edilmelidir. Bütüncül bir yaklaşımda olması gereken iki zorunluluk şunlardır:

1) PM kazaları sonucunda yaralanan, bu kazalardan sağ kurtulan ve başka şekillerde etkilenen kişilere ulaşan mayın faaliyeti haricindeki aktörlerin yer aldığı çok sektörlü ve çok paydaşlı katılım yoluyla daha kapsamlı çalışmaların yürütülmesi,Mayın faaliyet sektörü tarafından gerçekleştirilen özellikli MY çalışmaları şunlardır:

- Bilgi yönetimi[12]: PM mağdurları ve MY hizmetleri hakkında veri toplanmasını, ayrıştırılmış verilerin analizini ve birleştirilmiş verilerin[13] yayımlanması,
- Mevcut yönlendirme mekanizmalarının (varsa) kullanılmasıyla, mağdurların uygun devlet kuruluşu aracılığıyla ilgili hizmet sağlayıcılara yönlendirilmesi,
- Çok sektörlü ve çok paydaşlı katılımın teşvik edilmesi ve mağdurlarla ilgili belirli konularda ilgili aktörlerle farkındalığın artırılması ve bilgi paylaşımının yapılması, böylece çok sektörlü bir yanıtın harekete geçirilmesi,

[12] Bkz. IMAS 05.10.
[13] Veriler ve analizler ilgili ulusal kuruma iletilmelidir.

- MY'yi desteklemek için gereken kaynakların harekete geçirilmesi de dâhil olmak üzere ilgili milli faaliyet planlarının ve ilgili koordinasyon mekanizmalarının geliştirilmesine destek verilmesi.

Türkiye'de mağdur yardımı faaliyetleri, kurumlar arası tam bir iş birliği ve koordinasyon içinde iki temel kolda yürütülür.

➢ **Sektörler Arası Genel Kamu Hizmetleri:** Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı'nın kendi görev alanlarında sunduğu kapsayıcı hizmetlerdir. Patlayıcı mühimmat kazalarından etkilenen tüm vatandaşların doğrudan yararlandığı sağlık, sosyal hizmet, istihdam ve eğitim imkânlarını kapsar.

➢ **MAFAM tarafından Yürütülen Faaliyetler:** MAFAM D.Bşk.lığı tarafından mağdurlara yönelik yürütülen çalışmalar şunlardır.

Veri Yönetimi: Mayın ve patlayıcı mühimmat mağdurları ve sunulan yardım hizmetlerine ilişkin verilerin, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'na (KVKK) tam uyum sağlanarak toplanması ve MAFAM D.Bşk.lığı Bilgi Yönetim Sistemi (IMSMA) üzerinden analiz edilmesi.

Koordinasyon: Mağdur vatandaşların ihtiyaç duydukları desteğe ulaşabilmeleri amacıyla koordinasyon görevi yapar.

Mayın faaliyet sektörü, yukarıda sıralanan çalışmalar aracılığıyla, özellikle etkilenen devletlerde hizmetlerin mevcut ve erişilebilir olmasını sağlama çabalarını destekleyerek önemli bir rol üstlenir[14]. Bu nedenle, sektörün mayın faaliyeti dışındaki diğer aktörlerle etkileşimi, sağlık, engellilik, eğitim, istihdam, kalkınma, insan hakları, sosyal koruma ve yoksulluğun azaltılması alanlarında MY'nin yenilikçi akıma dâhil edilmesini teşvik etmek için gereklidir. Bu, MY'nin diğer sektörlerle tam bütünleşmesi sağlanıncaya kadar ve mayın faaliyet sektörü ülkede aktif olduğu sürece gereklidir.

5. Görev ve Sorumluluklar

5.1. Etkilenen Ülkeler

5.1.1. Milli Mayın Faaliyet Otoritesi

MMFO (Milli Mayın Faaliyet Otoritesi) veya onun adına faaliyet gösteren kuruluş şunları yapmalıdır:

1) Mağdurlara ve onların ihtiyaçlarına ilişkin mevcut verilerin erişilebilir olmasını sağlamak; gerekli durumlarda, ulusal veri koruma yönetmeliklerini göz önünde bulundurarak mağdurlar hakkında standartlaştırılmış cinsiyet ve yaşa göre ayrıştırılmış verileri toplamak; bu verileri analiz etmek; bu verileri uygun devlet kurumları ve hizmet sağlayıcıları, ulusal yaralanma gözetim sistemi[15] ve engellilik bilgi sistemleri de dâhil olmak üzere diğer aktörlerle paylaşmak ve onlara aktarmak suretiyle verilere hızlı ve uzun vadeli erişim sağlamak,

2) Destek konusundaki devlet politikalarını, yönergelerini ve sistemlerini mağdurlara bildirmek,

3) Talep edildiği ve mümkün olduğu takdirde, MY'nin çeşitli unsurlarından sorumlu mayın faaliyeti dışındaki devlet kuruluşlarına kendi politika ve programlarını geliştirilme hususunda yardımcı olmak,

[14] Bkz. Ek B.
[15] Bkz. Mayın Faaliyeti Teknik Notları TNMF 12.10/01.

4) Mağdurlara sunulan hizmetlerin yerel dillerde bir dizinini veya rehberini derleyerek etkilenen toplumlarla etkileşimde bulunan paydaşların kullanımına sunulmasını sağlamak,

5) Bir devletin MY'ye yönelik çok sektörlü yaklaşımı kapsamında mayın faaliyet sektörünün görev ve sorumluluklarını açıklayan ulusal standartlar geliştirmek,

6) Mayın faaliyeti sektöründe çalışan kuruluşların MY'ye katılırken mevcut yönlendirme mekanizmalarını kullanmasını sağlamak,

7) Mevcut engellilik koordinasyon mekanizmalarına katılmak, sağ kalan patlayıcı madde mağdurları ve diğer engellilerin aktif katılımından yana taraf olmak. Bu tür koordinasyon mekanizmalarının bulunmaması halinde, mağdurların ve engellilerin haklarını ve fırsat eşitliğini güvence altına almak amacıyla, MY ve/veya engellilik konusunda bakanlıklar arası çok paydaşlı bir koordinasyon komitesinin geliştirilmesini ve uygulanmasını teşvik etmek ve desteklemek.

8) Planlama ve programlamayı geliştirmek için, özellikle PM'den etkilenen topluluklara odaklanarak, mağdurların ve diğer engelli kişilerin ihtiyaç değerlendirmesini yapmak üzere ilgili bakanlıklarla işbirliği yapmak,

9) Sağlık ve engellilikle ilgili ulusal mevzuat, politikalar ve programlarla uyumlu yürütülen ve bunların bir parçasını oluşturan milli faaliyet planının uygulanmasından sorumlu uygun ulusal otoritelere destek vermek,

10) Sağ kalan patlayıcı madde mağdurlarının sürece katılımını kolaylaştıran toplum temelli planlama süreçlerini teşvik etmek. Saha devri operasyonlarına yönelik önceliklendirme süreçleri ile kalkınma aktörleri arasındaki bağlantıları kolaylaştırarak diğer savunmasız kişiler arasında sağ kalan patlayıcı madde mağdurları ve dolaylı mağdurlar için kapsamlı destek sağlamak,

11) Mayın faaliyeti aktörleri veya uygulayıcı ortakları tarafından risk eğitimi oturumlarının planlanması ve icra edilmesi aşamalarını gözlemlemek ve bu oturumların sağ kalan patlayıcı madde mağdurları ve diğer engelliler için erişilebilir olmasını sağlamak,

12) Engelli bireylerin erişilebilir formatlarda risk eğitimine dâhil edilmesini sağlamak ve toplum üyeleri arasından engellilere yönelik olumlu bilgi, tutum ve uygulamaları teşvik etmek amacıyla engelli katılımına ilişkin mesajları takip etmek,

13) Mayın faaliyeti sektörü tarafından, mağdurların, engelli kişilerin ve dolaylı mağdurların istihdam edilmesi dâhil olmak üzere makul düzenlemeler sağlayan kapsayıcı ve ayrım gözetmeyen istihdam uygulamalarını teşvik etmek,

14) Sağ kalan patlayıcı madde mağdurlarının ihtiyaçları ve haklarına yönelik kanunların kabul edilmesi ve uygulanması konusunda destek sağlamak,

15) Uygun olduğu durumlarda, PM ile ilgili uluslararası insan haklarının veya uluslararası insancıl hukukun ciddi şekilde ihlal edilmesi sonucu mağdur edilen bireyleri, sorumlulara karşı tazminat ve hesap verebilirlik hususlarını da kapsayacak şekilde etkili çözümler aramaları için kendilerine destek olabilecek yetkili makamlara sevk etmek.

5.1.2. Milli Mayın Faaliyet Merkezi

MMFM (Milli Mayın Faaliyet Merkezi) veya onun adına faaliyet gösteren kuruluş şunları yapmalıdır:

1) İlgili bakanlık veya yetkili makamla koordine şekilde mevcut hizmetlere ilişkin erişilebilir bilgiler sağlayarak, mağdurları ve dolaylı mağdurları tespit etmek ve onları söz konusu hizmetlere yönlendirmek,

2) Hizmetlere erişimi kolaylaştırmak amacıyla erişilebilir formatta ve ilgili veri koruma düzenlemelerine uygun olacak şekilde mağdurlar, diğer engelli bireyler ve dolaylı mağdurlar hakkındaki bilgileri kırsal ekonomik kalkınmaya katılan paydaşlarla ve yerel yetkililerle paylaşmak. Bunu yaparken veri etiği ve koruma ilkelerinin (gizlilik, bilgi sağlama, aydınlatılmış rıza ve güvenlik dâhil) gözetilmesi sağlamak,

3) Daha geniş kapsamlı çok sektörlü bir destek sağlamak amacıyla PM'den etkilenen bölgelerdeki ulusal bilgi yönetim sisteminden elde edilen verilere dayanarak acil tıbbi bakım hizmetlerinin güçlendirilmesi gereken bölgeleri MMFO'ya bildirmek ve mevcut verilere dayanarak yaralıların, sağ kalan patlayıcı madde mağdurlarının ve dolaylı mağdurların ihtiyaçlarını MY'nin yer aldığı sektörlerdeki donörlere, MMFO'ya ve aktörlere bildirmek.

4) Mağdur hakları ve engelli hakları konusunda toplumsal farkındalık çalışmaları geliştirmek ve bunları uygulamak ayrıca mağdurların haklarından ve mevcut hizmetlerden haberdar olmasını sağlayacak bir program geliştirmek.

Türkiye' de bu işlevler, MAFAM D.Bşk.lığının görev ve yetki alanı ile ilgili kamu kurumlarının görevleri arasında koordinasyon sağlanacak şekilde yürütülür.

5.2. Mayın Faaliyet Operatörleri

Mayın faaliyet operatörleri veya onların uygulayıcı ortakları şunları yapacaktır:

1) Yürütülen tüm MY özellikli çalışmaları MMFO'ya bildirmek,

2) İlgili veri koruma yönetmelikleri gereğince mağdurların yaş, cinsiyet ve engellilik durumlarına göre ayrıştırılmış verileri toplamak. Ayrıca ilgili verilerin doğru ulusal kuruluşla paylaşılmasının yanı sıra veri etiği ve koruma ilkelerinin (gizlilik, bilgi sağlama, aydınlatılmış rıza ve güvenlik dâhil) gözetilmesini sağlamak,

3) İlgili devlet kurumu tarafından düzenlenen hizmet defterinin geliştirilmesine yardımcı olmak için operasyon alanındaki ilgili mevcut hizmetler hakkında veri toplamak,

4) Herhangi bir hizmetin yayılmasını desteklemek ve ilgili bakanlık veya yetkili makamla koordine şekilde, mevcut hizmetlere ilişkin erişilebilir bilgi sağlanması yoluyla mağdurları ve dolaylı mağdurları belirlemek ve onları hizmetlere yönlendirmek,

5) Sağlık Bakanlığı veya diğer ilgili sağlık yetkilileri ile koordine şekilde PM nedeniyle ağır yaralanan ve hayati tehlikesi bulunan diğer kişileri belirlemek ve onların faaliyet alanlarına en yakın sağlık kuruluşlarına acil tıbbi nakillerini kolaylaştırmak. Bunun mümkün olmaması durumunda benzer nakil işlemi mayın faaliyet operatörleri tarafından sağlanacaktır.

6) PM'den etkilenen bölgelerdeki ulusal bilgi yönetim sisteminden elde edilen verilere dayanarak acil tıbbi bakım hizmetlerinin güçlendirilmesi gereken bölgeleri, mevcut olunan yerdeki MMFO'ya bildirmek. Ayrıca daha geniş kapsamlı çok sektörlü bir destek sağlamak amacıyla mevcut verilere dayanarak ağır yaralıların, sağ kalan PM mağdurlarının ve dolaylı mağdurların ihtiyaçlarına ilişkin elde ettikleri bilgileri donörlere, MMFO ve MY'nin bir parçası olduğu sektörlerdeki aktörlere ileteceklerdir.

Ayrıca, MY hizmeti[16] sağlamak için tahsis edilen MY fonundan kendileri veya uygulayıcı ortaklar aracılığıyla yararlanan mayın faaliyet operatörlerinin yapacakları şunlardır:

1) MMFO'nun ve etkilenen toplumları tüm MY hizmetleri ve hâlihazırda yürütülen destek çalışmaları hakkında bilgilendirmek,

2) Üstlendikleri herhangi bir MY hizmetinin ilgili ulusal ve/veya uluslararası standartlara, sözleşmelere ve ilgili sağlık, eğitim veya sosyoekonomik politikalara uygun olmasını temin etmek,

3) Uygulayıcı ortakların, yetkinliklerini, uygun şekilde eğitildiklerini, nitelikli ve donanımlı olduklarını doğrulamakla görevli olan ilgili bakanlığa ve/veya diğer idari kurullara kayıtlı olmalarını sağlamak;

4) Sağ kalan PM mağdurlarından ve onları temsil eden kuruluşlardan tavsiye almak, onların katılımını sağlamak ve onları yürütülen MY hizmetlerine dâhil etmek.

5.3. Sağ Kalan PM Mağduru Örgütleri ve Onları Temsil Eden Kuruluşlar

Sağ kalan PM mağdurları ve diğer engelli kişiler ile sağ kalan PM mağdurları ve diğer engelli kişileri temsil eden kuruluşlar (dernekler ve gruplar dâhil) özellikle aşağıdaki hususlardaki çalışmaları nedeniyle MY faaliyetlerinin önemli birer aktörleridir:

- Katılımcı ilkelerinin güvence altına alınması ve savunulması,
- Bölgesel en iyi uygulamalar konusunda kurumsal hafızanın genişletilmesi,
- MY çalışmalarının mayın faaliyetlerinin tüm seviyelerinde iyi anlaşılması.

Sağ kalan PM mağdurları ve diğer engelli örgütleri, MY konusunda kendi durumlarına ve ihtiyaçlarına ilişkin benzersiz bir bakış açısına sahiptir.

Mağdurların hayatlarını etkileyecek faaliyetler başta olmak üzere planlama, koordinasyon, uygulama, izleme, değerlendirme ve raporlama süreçlerinin her aşamasında, uygun ulusal mekanizmalar aracılığıyla sağ kalan PM mağdurları örgütlerine danışılmalıdır.

Ayrıca, mayın faaliyetinin bir ayağı olan MY çalışmalarında yer alan sağ kalan PM mağdurları örgütleri, mümkün olduğu sürece ulusal stratejik mayın faaliyeti gelişmelerine uygun koordineli faaliyetler yürütmelidir.

Sağ kalan PM mağdurları örgütlerinin görevleri arasında şunlar sayılabilir:

1) MY'nin yer aldığı sektörlere ilişkin mağdurlara yardım politikaları veya engelliler için ulusal eylem planı ve diğer politikaların geliştirilmesine bilgi sağlamak amacıyla, cinsiyet, yaş ve engellilik durumuna göre ayrıştırılmış olan grup üyelerinin belirlenen ihtiyaçlarının değerlendirmek,

2) İlgili ulusal stratejik planların farklı sektörlerde geliştirilmesine katkı sağlamak,

3) Sağ kalan PM mağdurları ve diğer engelli kişilerin toplum düzeyindeki tam katılımlarını ve temsil edilmelerini temel alarak rehabilitasyon ve sosyo-ekonomik katılım çalışmalarını kolaylaştırmak,

4) Akran desteği sağlamanın yanı sıra diğer örgütler ve kuruluşlar için örnek bir model teşkil etmek,

5) Mağdurların MY hizmetlerinden faydalanmasını sağlamak ve onları bu hizmetlere yönlendirmek,

[16] "MY hizmetleri" teriminin tanımı için bkz. 3.7.

6) Mağdurların belirlenmesi için sağ kalan PM mağdurlarının ilk veri toplama aşamasında yer almasını desteklemek. Söz konusu verilerin kapsamı şu şekildedir: hayatta kalma oranı, yaralanma türü, yaş, cinsiyet, önceden var olan maluliyet durumu, sivil veya askeri personel olma durumu ve özel ihtiyaçlar.

7) Ortaklık geliştirme ve sosyal iletişim kurma,

8) Mayın faaliyet birimleri ve aktörleri gibi ilgili devlet sektörleri ile işbirliği yapmak,

9) Ulusal ve uluslararası toplantılarda, konferanslarda ve mağdurlarla ilgili diğer etkinliklerde mağdurları temsil etmek,

10) Deneyimleri ve iyi uygulama örneklerini diğer kuruluşlarla paylaşmak,

11) MMFO/MMFM ile koordine şekilde hizmet sağlayıcılarının profillerine ilişkin ayrıntılı haritalama ve derleme yapmak ve bunları ilgili sektörlere dağıtmak,

12) Mağdurları hakları konusunda bilinçlendirme çalışmalarına bölgesel düzeyde devam ederken diğer yandan PM risk eğitimi oturumlarını kolaylaştırmak,

13) Mağdurların haklarını bölgesel ve ulusal düzeyde desteklemek için savunuculuk yapmak ve ilgili uluslararası savunuculuk çalışmalarına katkı verme imkânı sunmak,

5.4. Birleşmiş Milletler

BM sistemine dâhil olan herhangi bir kuruluş gerçekleştireceği faaliyetlerin stratejilerini, her ülkenin kendi dinamikleri ve devletlerin, genellikle MMFM aracılığıyla oluşturdukları politikalar çerçevesinde tasarlamalıdır.

Belirli BM kuruluşları da dâhil olmak üzere BM'nin MY kapsamında genel görev ve sorumlulukları IMAS 02.10'da ve ilgili BM Mağdur Yardımı Politikası ve BM Mayın Faaliyet Stratejisi'nde belirtilmiştir.

EKLER:

EK-A Referanslar

EK-B Bilgilendirme

EK-C "Sağ Kalan PM Mağduru" ve "Mağdur" İfadelerinin Kullanımı

EK-D PM Kaynaklı Ölüm ve Yaralanma Olaylarının Sınıflandırılması ve Raporlanmasına İlişkin Talimat

EK-A

Referanslar

Aşağıdaki dokümanlar, bu metinde atıf yoluyla bu standardın bir parçası haline gelen hükümler içermektedir. Tarih taşıyan referanslar için, bu yayımların sonraki değişiklikleri veya revizyonları geçerli değildir. Ancak, standardın bu bölümüne dayalı olan anlaşmaların tarafları, aşağıda belirtilen dokümanların en son versiyonlarını uygulama imkânlarını araştırmaya teşvik edilmektedir. Tarih taşımayan referanslar için, atıf yapılan dokümanın en son baskısı geçerlidir. ISO ve IEC üyeleri, hâlihazırda yürürlükte olan ISO ve EN sicil kütüklerini muhafaza etmektedir.

- MMFS 01.10, Milli Mayın Faaliyet Standartları (MMFS) Uygulama Kılavuzu
- MMFS 02.10, Mayın Faaliyet Programı Oluşturma Kılavuzu,
- MMFS 04.10, Mayın Faaliyet Terim, Tanım ve Kısaltmaları Sözlüğü,
- MMFS 05.10, Mayın Faaliyeti Bilgi Yönetimi,
- MMFS 10.40, İş Sağlığı ve Güvenliği-Mayın Temizleme Faaliyetlerine Tıbbi Destek,
- BM Mağdurlara Yardım Politikası,
- Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları,
- Engelli Hakları Sözleşmesi (EHS) ve ihtiyari protokolü,
- Anti-Personel Mayınların Kullanımının, Depolanmasının, Üretilmesinin ve Devredilmesinin Yasaklanması ve Bunların İmhasına ilişkin Sözleşme (APMYS),
- Belirli Anlaşmaya Dayalı Silahlar Sözleşmesi (BKSS), Protokol V,
- Konvensiyonel Silahlar Sözleşmesi (KSS),
- BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi, Genel Görüş No. 20, Ekonomik, sosyal ve kültürel haklar alanında ayrımcılık yapılmaması,
- EHS Komitesinin 9. Madde- Erişilebilirlik Hakkındaki Genel Görüşü,
- Engelli Kişilerin İnsani Maksatlı Faaliyetlere Dâhil Edilmesine Dair Tüzük,
- Birleşmiş Milletler Mayın Faaliyet Stratejisi,
- Engelli Kişilerin İnsani Maksatlı Faaliyetlere Dâhil Edilmesine İlişkin Kurumlararası Daimi Komite Yönergeleri,
- Kara Mayınları ve Harp Kalıntısı Patlayıcıları Mağdurlarına Yardım: UNICEF Çocuk Odaklı Mağdur Yardımına İlişkin Kılavuzu,
- DSÖ Toplum Tabanlı Rehabilitasyon Kılavuzları,
- ISU APMYS yayını (2011) "Silahsızlanma, Engellilik ve Kalkınma Bağlamında Kara Mayını ve Diğer HKP Sağ Kalan PM Mağdurlarına Yardım",
- Öncelikli Yardımcı Ürünler Listesi - Herkes için, her yerde yardımcı teknolojiye erişimi İyileştirme Girişimi – Dünya Sağlık Örgütü,
- Acil Durumlarda Ruh Sağlığı ve Psikososyal Destek Konusunda IASC (Kurumlararası Daimi Komite) Yönergeleri

Ek B

Bilgilendirme

B.1. Mağdurlara Yardım Unsurları (detaylandırılmış)

MY çalışmaları mayın faaliyetlerinin bir parçası olmasına rağmen, PM risk eğitimi, keşif, temizlik ve stok imhası gibi sınırlı süreli bir uğraş değildir. MY aynı zamanda sağlık, insan hakları, eğitim, engellilik, iş gücü, yoksulluğun azaltılması ve sosyal koruma ile ilgili daha kapsamlı ulusal politikaların, planların ve yasal çerçevelerin bir parçasıdır ve bunlara bağlıdır. Bu nedenle MY çalışmalarının farklı unsurlarının hayata geçirilmesi ancak çok sektörlü bir yaklaşımla gerçekleştirilebilir.

B.2. Veri toplama

Veri toplama, aşağıdaki hususların derlenmesi suretiyle bilginin anlaşılması, raporlanması ve iletilmesi amacıyla bilgi toplamayı, analiz etmeyi ve paylaşmayı içerir:

- İnsani bağlamlarda test edilmiş çeşitli araçlar kullanılarak elde edilen mağdurlara ait cinsiyet, yaş ve engellilik durumuna göre ayrıştırılmış doğru verilerin (SADDD) verileri. Bu araçlar arasında Washington Grubu Kısa Soru Seti ve UNICEF-Washington Grubu Çocuklara Yönelik Çalışma Modülü yer alır bunların yanı sıra daha geniş engelli grupları arasında kazazedeleri belirlemeye yönelik ek bir tamamlayıcı soru yöneltilir.
- Yönlendirmeyi desteklemek üzere mevcut hizmetlere ilişkin veriler.

APMYS, KSS veya BKSS'de kimlik tespiti ve yönlendirme konularına yer verilmemiş olmasına rağmen, mağdurların mevcut hizmetlere erişebilmesi için ilgili hizmetlerin sağlanması önemlidir. Mağdurlar genellikle birçok hizmetin sağlandığı başkentlerden uzakta, kırsal ve ücra bölgelerde yaşar. Hizmetlere erişim hususunda zaman ve maliyetin kısıtlı olmasının yanı sıra kırsal bölgelerde çocuk bakımı ve konaklama olanaklarının olmaması, bilgi veya fiziksel erişim eksikliği ve ayrımcı tutumlar gibi pek çok engel bulunmaktadır. Mağdurların yaşadıkları bölgelerin tespit edilmesi ve hizmetlere erişimlerinin desteklenmesi, katılımın artırılması ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesi konusunda son derece önemli bir adımdır.

B.3. Acil ve Sürekli Tıbbi Bakım

Acil ve sürekli tıbbi bakım sağlık sektörünün bir bölümüdür. İlk yardım, acil tahliye ve cerrahi müdahale, kan nakli, ağrı tedavisi ve diğer sağlık hizmetleri de dâhil olmak üzere tıbbi bakım hizmetlerini kapsar.

B.4. Rehabilitasyon

Rehabilitasyon hizmetleri sağlık sektörünün bir bölümünü oluşturur ve kapsamı şu şekildedir:

- Protezlerin, ortezlerin ve diğer yardımcı cihazların takılması, tedarik edilmesi ve bakımı,
- Protezler, ortezler, yürüme yardımcıları ve tekerlekli sandalye gibi yardımcı cihazların kullanımı konusunda eğitim de dâhil olmak üzere fizyoterapi hizmetleri,
- İş ve konuşma terapisi.

B.5. Psikolojik ve Psikososyal Destek

Psikolojik ve psikososyal destek ruh sağlığı ve psikososyal sektörün bir bölümünü oluşturur.

Kapsamı:

- **Psikolojik destek**: Psikoloji ve psikiyatri uzmanları tarafından danışmanlık hizmeti verilmesi,
- **Psikososyal destek**: Psikolojik sağlığı iyileştirmeyi amaçlayan kültürel, spor ve boş zaman faaliyetlerinin düzenlenmesi,
- **Akran desteği**: Benzer durum ve zorluklarla karşı karşıya kalan kişilerle birebir etkileşim kurarak veya aile ve sosyal destek grupları aracılığıyla sosyal ve duygusal destek sağlanması.

B.6. Sosyoekonomik Katılım

A.6.1. Genel

Sosyoekonomik katılım eğitim, istihdam ve sosyal koruma alanları ile ilişkilidir. Bu terim, sosyal katılım, kapsayıcı eğitim ve ekonomik katılım hususlarını kapsar. Ekonomik katılım kapsamında ücret karşılığı çalışma, serbest meslek ve sosyal koruma hususları yer alır.

B.6.2. Sosyal Katılım

Sosyal katılımın temel unsurları şunlardır:

- Kişiselleştirilmiş sosyal destek[17],
- Sağlıklı ilişkiler kurma ve aile yaşamı konusunda destek: Kişilerin aile ve toplumdaki olumsuz tutumları değiştirerek olumlu ilişkiler kurmasını sağlamak. Ayrıca, sağ kalan PM mağdurlarına ve diğer engellilere yönelik şiddetin önlenmesi ve bu tür şiddete karşı mücadele edilmesi de amaçlanır,
- Kültürel, spor ve boş zaman aktivitelerinin düzenlenmesi,
- Kalıplaşmış yargıların ve davranışsal engellerin ortadan kaldırılması.

B.6.3. Kapsayıcı Eğitim

Kapsayıcı eğitim hizmeti eğitim sektörü ile ilişkilidir. Tüm öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına cinsiyet ve yaşa uygun bir biçimde yanıt veren ve eğitime katılım oranını artıran bir süreçtir. Ayrıca, savunmasız durumdaki bireylerin (örneğin, sağ kalan PM mağduru olan erkek ve kız çocuklar, diğer engelli çocuklar ile özel eğitim gereksinimi olan çocuklar) ihtiyaçlarına da ele alır. Kapsayıcı eğitim kendi başına bir haktır ve özellikle uygun düzenleme ve erişilebilirliğe odaklanarak diğer hakların (sağlık, istihdam ve siyasi katılım gibi) gerçekleştirilmesini kolaylaştırma biçimidir.

Eğitim unsurları şunlardır:

- Erken çocukluk dönemi bakımı ve eğitimi,
- İlköğretim,
- Orta öğretim ve lise eğitimi,
- Mesleki eğitim ve stajyerlik,
- Yaygın eğitim,
- Yaşam boyu öğrenme.

[17] Kişiselleştirilmiş sosyal destek, toplum yaşamına sosyal katılımın artırılması için bireyin güçlendirilmesini sağlamak amacıyla bireyselleştirilmiş bir şekilde destek verilmesidir.

B.6.4. Sosyal korumayı kapsayan ekonomik katılım

Ekonomik katılım, kapasite geliştirme, mesleki eğitim, düşük miktarlı kredi kullanımı, gelir elde etme ve istihdam olanağı sağlama, kapsayıcı ekonomik katılıma yönelik engellerin kaldırılması, sosyal koruma ve toplum altyapısının ekonomik gelişimini sağlamak yoluyla mağdurların ekonomik durumlarını iyileştiren faaliyetleri kapsar.

B.7. Kanun ve Politikalar

Hukuki ve politik çerçeveler, mağdurların uluslararası insan hakları hukuku doğrultusundaki haklarını güvence altına almak için onların ihtiyaçlarına verilen karşılığı kapsamına dâhil eder. Bu politikalar toplumda sağlık, eğitim, çalışma, sosyal koruma ve engelli katılımı alanlarında diğer bireylerle fırsat eşitliğini sağlamayı amaçlar.

B.8. Mağdurlara Yardım İlkeleri

Mayın faaliyetlerinin diğer tüm yönleri gibi, MY çalışmaları da insancıllık, tarafsızlık, yansızlık ve bağımsızlık gibi temel insani ilkelere uygun olarak yürütülecektir. Ayrıca mayın temizleme sektörünün savunmasız kesimlerle yakın bir bağlantısı olduğu gibi, diğer insani, insan hakları konularıyla ve kalkınma sektörleriyle de çok sayıda iç bağlantısı bulunmaktadır. MY çalışmaları aşağıdaki ek ilkeler doğrultusunda yönlendirilecektir[18].

- **Ayrım Gözetmeme:** MY çalışmalarında, mağdurlara karşı veya mağdurlar arasında veya mağdurlarla başka nedenlerle yaralanma veya sakatlık yaşayan bireyler arasında ayrım gözetilmemelidir. Bireylere farklı şekillerde muamele edilmesi yalnızca mağdurların tıbbi, rehabilitasyonuna yönelik, psikolojik veya sosyoekonomik ihtiyaçlarına dayanmalı ve bu konuda makul düzenlemenin sağlanması da kapsama alınmalıdır. Bunun yanı sıra MY çalışmalarında engellilik, cinsiyet, kimlik, yaş, etnik köken, ırk, din, dil, sosyoekonomik statü veya kişiliğe ilişkin diğer hususlar gibi farklı çeşitlilik faktörlerine dayalı olarak ayrımcılık yapılmamalıdır.

- **Katılma ve Dâhil Olma:** Mağdurlar ve onları temsil eden örgütler, kendilerini ilgilendiren politikalar ve programlar da dâhil olmak üzere, ilgili karar alma süreçlerine ve bunların uygulanmalarına katılmalı ve bu konularda görüşleri alınmalıdır.

- **Erişilebilirlik:** Sağ kalan PM mağdurlarının, diğer engelli kişilerin ve dolaylı mağdurların ihtiyaç duydukları hizmetlere erişebilmesi sağlanmalıdır. Bu hususta herhangi bir engelle karşılaşılması durumunda sorun sistematik bir biçimde ele alınmalıdır[19]. Söz konusu engeller, mağdurlara yardım hizmetlerine katılımı kısıtlayabilecek fiziksel, finansal, dijital veya hizmetlere uzaktan erişim, konum, dil, yasal hususlar, yaş, cinsiyet, engellilik ve kültürel normlar gibi faktörlerle ilgili olabilir. İhtiyacı olan bireyler için makul düzenlemeler de sağlanmalıdır.

- **Savunmasızlık**: Çevresel ve sosyal koşulların daha geniş alanları etkilemesi ve sağ kalan PM mağdurları, diğer engelliler ve dolaylı mağdurlara yönelik riskler, PM kirliliğinin olumsuz etkilerini daha da ağırlaştırabilir. Özellikle çevresel ve davranışsal çeşitli engeller, mağdurları ve engellileri maddi, sosyal, fiziksel açıdan ve güvenlik açısından savunmasız duruma düşürebilir ve bu durum bireylerin tam ve eşit katılımı konusunda engel teşkil edebilir. Bu nedenle, kişileri savunmasız bırakabilecek faktörler ilgili politika ve programlarda dikkate alınacaktır.

[18] Listelenen ilkelerden bazıları uluslararası insan hakları sisteminde hâlihazırda yer alan temel insan hakları ilkeleridir.
[19] Konuyla ilgili kılavuz Erişilebilirlik temalı EHS 9. Madde ve Genel Görüş No.2'den edinilebilir.

- **Yaş, Cinsiyet, Engellilik ve Diğer Farklılık Hususları:** MY özellikli çalışmalarının tasarlanma, planlanma ve uygulanma süreçlerinde mağdurlara ilişkin yaş, cinsiyet, engellilik, diğer çeşitli ihtiyaçlar ve deneyim faktörleri göz önünde bulundurulmalıdır. MY hizmetleri farklı grupların ihtiyaçları ve durumlarına göre uyarlanabilir olmalıdır. Etkin bir program planlamasını desteklemek için yaralı/ölü verileri (genellikle mağdur verileri olarak bilinen) ve faydalı veriler cinsiyet, yaş ve engellilik durumuna göre ayrıştırılmalıdır.

- **Sürdürülebilirlik ve Ulusal Sorumluluk:** MY çalışmaları uzun vadeli bir uğraştır. MY hizmetlerinin sağlanması, ilgili politikaların ve eylem planlarının geliştirilmesi ve bütçe tahsis edilmesi, PM'den olumsuz etkilenenleri desteklemeyi amaçlayan, sürdürülebilir, ulusal sorumluluk bilinciyle ve ulusal düzeyde yönlendirilen teşebbüsler olmalıdır.

- **Hakları Temel Alan Yaklaşım:** Mağdurlara yardım, uluslararası insancıl hukuk ve uluslararası insan hakları hukuku uyarınca yaralanan, sağ kalan PM mağduru ve dolaylı mağdur olan kişilerin insan hakları konusunda farkındalık yaratmayı amaçlamaktadır. Söz konusu kişilerin sahip oldukları haklar şunlardır:

  - Sağlık, rehabilitasyon, kapsayıcı eğitim, iş ve istihdam alanında ulaşılabilir en yüksek standardın sağlanması,
  - Topluma tam katılım ve toplum içinde yer alma,
  - Yeterli sosyal koruma ve yaşam standardının sağlanması,
  - Uygun şekilde, PM ile ilgili olarak uluslararası insan haklarının ağır ihlallerinden veya maruz kaldıkları [ciddi] uluslararası insancıl hukuk ihlallerinden sorumlu olanlara karşı etkili çözümler aramak,
  - Ayrım gözetilmemesi.

- **Uluslararası insancıl hukuk ve insan hakları hukukuyla uyumluluk:** Devletler, MY'ye yönelik yaklaşımlarını ortaya koyarken, taraf oldukları EHS gibi uluslararası belgelerin yükümlülükleri dâhil olmak üzere, yürürlükteki uluslararası hukukun ilgili hükümleri kapsamındaki yükümlülüklerini göz önünde bulundurmalıdır. Ulusal programlar, mümkün olduğu sürece uluslararası yükümlülükleri yerine getirmelidir.

Bu referansların en son versiyonu/baskısı kullanılmalıdır. MAFAM, bu standartta kullanılan tüm referansların kopyalarını muhafaza etmektedir. MMFS'nin en son versiyonu/baskısına ilişkin sicil kütüğü MAFAM tarafından tutulmaktadır ve adresinde bulunan MAFAM internet sitesinden erişilebilir. MMFO, işverenler ve ilgili diğer kurum ve kuruluşlar, mayın faaliyet programlarına başlamadan önce bunların kopyalarını elde etmelidir.

Ek C

“Sağ Kalan PM Mağduru” ve “Mağdur” İfadelerinin Kullanımı

“Sağ kalan PM mağduru” ve “mağdur” terimleri, sıklıkla şiddet, taciz veya başka bir uygunsuz davranış biçimine maruz kalan bireyi tanımlamak için birbirinin yerine kullanılır.

Ancak mayın faaliyetlerine ilişkin sözleşmelerde “mağdur” ifadesi tanımlanmıştır ve “Sağ kalan PM mağduru” ifadesi ile aynı anlamı taşımaz. Mayın faaliyeti sözleşmelerine ilişkin süreçlerde ve uluslararası veya ulusal hukukta “mağdur” kavramı, PM ile ilgili bir ihlale maruz kalan kişiyi tanımlamak için kullanılır.

“Mağdur” geniş kapsamlı bir terimdir. PM mağdurları, PM kazasına doğrudan müdahil olan kişiler olabileceği gibi, kazadan dolaylı olarak etkilenen kişiler (örneğin, ebeveynini veya bakıcısını kaybeden çocuklar) de olabilirler.

“Doğrudan mağdur” terimi, sağ kalıp kalmadığına bakılmaksızın bir PM kazası geçiren kişiyi ifade eder.

“Sağ kalan PM mağduru” terimi, sıklıkla PM kaynaklı bir kazada yaralanan ve/veya sakatlanan, ancak sağ kalan doğrudan mağduru tanımlamak için kullanılır. Nitelendirici bir terim olarak kullanılabilir. Ancak bazı kişiler kendilerini daha çok mağdur, kimileri ise sağ kalan PM mağduru olarak tanımlamaktadır. Hangi terimin kullanılacağı öncelikle ilgili kişinin tercihine veya kendini nasıl tanımladığına bağlıdır. Mayın faaliyeti sektörü ve çalışanları bu tercihlere saygı göstermelidir.

“Sağ kalan PM mağduru” terimi, genellikle bir PM nedeniyle yaralanan bir kişinin iyileşme süreciyle bağlantılı olarak kullanılır, çünkü bu terim kuruluş ve metaneti çağrıştırır. Hangi terimin kullanılacağı konusunda kapsamlı bir mutabakat mevcut değildir.

Sağ kalan PM mağduru odaklı yaklaşım ve mağdur odaklı yaklaşım, hem önleme hem de müdahale çalışmalarında kazazedelerin veya mağdurun ihtiyaçlarının, isteklerinin, haklarının, deneyimlerinin, güçlü yönlerinin, iç görülerinin ve onurunun ön planda tutulduğu yaklaşımları tanımlamak için birbirinin yerine kullanılan terimlerdir. Aynı zamanda mayın faaliyetlerinin insani niteliğini vurgulayan bir dildir. Bu yaklaşım, ilk program tasarımı ve uygulamadan, olası takip sürecine ve PM kaza müdahalesi ve soruşturmalarına kadar tüm süreç boyunca geçerlidir.

Birçok sağ kalan PM mağduru, Engelli Hakları Sözleşmesi'nde yer alan tanıma uygun olarak, kendilerini engelli olarak tanımlamaktadır. Bu tanıma göre, “engellilik, engelli kişiler ile davranışsal ve çevresel engeller arasındaki etkileşimden kaynaklanır ve bu engeller, onların toplumda diğerleriyle eşit bir şekilde tam ve etkin bir şekilde yer almasını engeller” şeklinde ifade edilir.

Bir mayın faaliyet programı kapsamında, verilerin yönetimi konusunda, tekerrür veya ihmali önlemek amacıyla tutarlı bir yaklaşımın benimsenmesi oldukça önemlidir. MMFS’de geliştirilen terimler ve tanımlar referans olarak kullanılmalıdır.

Ek D

PM Kaynaklı Ölüm ve Yaralanma Olaylarının Sınıflandırılması ve Raporlanmasına İlişkin Talimat

D.1. Amaç

Bu talimat;

- Türkiye'de meydana gelen patlayıcı madde kaynaklı ölüm ve yaralanma olaylarının Uluslararası Mayın Faaliyet Standartları, Milli Mayın Faaliyet Standartları ve Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu yükümlülükler doğrultusunda sınıflandırılmasına ilişkin usul ve esasları belirlemek,
- Mayın mağdurlarına ilişkin kayıt, doğrulama ve raporlama süreçlerinde ortak usul ve esasları düzenlemek,
- Ottava Sözleşmesi (APMBC), Uluslararası Mayın Faaliyet Standartları ve Milli Mayın Faaliyet Standartları doğrultusunda mayın mağduru kayıt ve veri yönetim sisteminin standartlaştırılmasını sağlamak,
- Ulusal ve uluslararası raporlamalarda kullanılacak terminoloji ve sınıflandırma esaslarında yeknesaklığı sağlamak,
- Mağdur sayılarına ve patlayıcı madde olaylarına ilişkin istatistiki verilerin güvenilirliğini artırmak,
- Mağdur yardım faaliyetlerinin planlanması, önceliklendirilmesi ve koordinasyonuna esas teşkil edecek veri altyapısını oluşturmaktadır.

D.2. Kapsam

Bu Talimat; Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde meydana gelen mayın, patlamamış mühimmat (PAM), el yapımı patlayıcı madde ve diğer patlayıcı madde kaynaklı ölüm ve yaralanma olaylarının; ulusal mevzuat, Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ve Uluslararası Mayın Faaliyet Standartları (IMAS) ve Milli Mayın Faaliyet Standartları (MMFS) çerçevesinde tespit edilmesi, sınıflandırılması, kayıt altına alınması, doğrulanması ve ulusal/uluslararası raporlamaya esas veri niteliğinde değerlendirilmesine ilişkin usul ve esasları kapsar.

Bu Talimat, kişilerin sosyal ve ekonomik haklar bakımından hukuken "mayın mağduru" olarak kabul edilip edilmediğine ilişkin ilgili mevzuat uyarınca yetkili idari ve yargısal merciler tarafından yapılacak değerlendirmelerin yerine geçmez.

D.3. İlgili Kaynaklar

Bu talimatın hazırlanmasında Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler, Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Uluslararası Mayın Faaliyet Standartları ve Milli Mayın Faaliyet Standartları esas alınmıştır.

D.3.1. Ottava Sözleşmesi (APMBC)

Ottava Sözleşmesi (APMBC): Madde 6 uyarınca; taraf devletler;

- Mayın mağdurlarına yardım etmek,
- Tıbbi bakım ve rehabilitasyon hizmetlerini sağlamak,
- Sosyal ve ekonomik entegrasyonu kolaylaştırmak,
- Mağdurlara ilişkin veri toplamak,

- Ulusal koordinasyon mekanizmalarını oluşturmak ve geliştirmekle yükümlüdür.

Ottava uygulamalarında **mayın mağduru;** anti-personel mayın veya mayın kaynaklı patlayıcı kalıntılar nedeniyle ölen veya yaralanan kişi ile bundan etkilenen aile bireyleri ve toplum üyelerini kapsayan geniş bir mağdur yardımı yaklaşımı çerçevesinde değerlendirilmektedir.

D.3.2. Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında 1 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi

Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında 1 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde yer alan; Milli Savunma Bakanlığı ve Milli Mayın Faaliyet Merkezi Daire Başkanlığı'nın mayın ve patlayıcı madde kaynaklı risklerin azaltılması, mağdurlara ilişkin faaliyetlerin koordinasyonu, veri yönetimi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası yükümlülüklerin yerine getirilmesine yönelik görev ve yetkilere ilişkin hükümler bu Talimatın uygulanmasında dikkate alınır.

D.3.3. Uluslararası Mayın Faaliyet Standartları ve Milli Mayın Faaliyet Standartları

Bu Talimatın uygulanmasında, Uluslararası Mayın Faaliyet Standartlarında ve Milli Mayın Faaliyet Standartları'nda yer alan tanım, ilke ve sınıflandırma esasları dikkate alınır.

D.3.2.1. IMAS ve MMFS 13.10 Mağdurlara Yardım

Uluslararası Mayın Faaliyet Standartları 13.10'a göre **mayın mağduru**; patlayıcı madde nedeniyle hayatını kaybeden, yaralanan veya kalıcı engellik gelişen sivil kişileri, onların ailelerini ve patlayıcı maddeden etkilenen toplum üyelerini kapsar.

Mağdur yardım faaliyetleri; sağlık hizmetleri, rehabilitasyon, psikolojik destek, sosyal uyum ve ekonomik entegrasyon faaliyetlerini kapsar.

D.3.2.2. IMAS ve MMFS 07.11 Saha Devri

Mayın ve patlayıcı madde olaylarına ilişkin mağdur kayıtları; risk analizi, önceliklendirme ve Patlayıcı Madde Risk Eğitimi (PMRE) planlaması bakımından önemli veri kaynağı olarak değerlendirilir.

D.3.2.3. IMAS ve MMFS 12.10 Patlayıcı Madde Risk Eğitimi (PMRE)

PMRE faaliyetleri; olay ve mağdur verileri esas alınarak planlanır.

D.3.2.4. IMAS ve MMFS 04.10 Mayın Faaliyet Terim, Tanım ve Kısaltmalar Sözlüğü

Bu Talimatta kullanılan teknik terim, tanım ve kısaltmalar IMAS 04.10'da yer alan terminoloji esas alınarak yorumlanır ve uygulanır.

Bu kapsamda patlayıcı olaylar aşağıdaki teknik sınıflandırmaya göre değerlendirilir:

- Mayın (Mine)
- Patlamamış Mühimmat (PAM)
- Terk edilmiş mühimmat (TEM)

Mayın, bubi tuzakları veya diğer düzeneklerin tanımına uyan EYP'ler, aktif çatışmanın sona erdiği bölgelerde sivil halk açısından sürekli patlayıcı tehlike oluşturmaları halinde mayın faaliyetleri kapsamında değerlendirilir.

Anti-personel mayın benzeri etki meydana getiren; basma, çekme, kaldırma, temas veya benzeri bir hareket sonucunda infilak eden ve hedef tarafından harekete geçirilen EYP'ler insani maksatlı mayın faaliyeti kapsamında değerlendirilebilir.

Komuta kontrollü (telli/telsiz), intihar saldırısı niteliğindeki EYP'ler, araca monte edilmiş EYP'ler insani maksatlı mayın faaliyeti kapsamında değerlendirilmez. Bu tür olaylar güvenlik operasyonları çerçevesinde değerlendirilmelidir.

D.4. Tanım

Bu Talimat kapsamında "**mayın mağduru**", anti-personel mayınlar veya insani maksatlı mayın faaliyetleri kapsamındaki patlayıcı maddeler (PAM, buluntu mühimmat, hedef tarafından harekete geçirilen EYP vb.) nedeniyle doğrudan ölen veya yaralanan sivil kişileri ifade eder.

Aile bireyleri ve etkilenen toplum üyeleri mağdur yardım politikaları kapsamında değerlendirilmekle birlikte Milli Mayın Faaliyet Merkezi (MAFAM) Daire Başkanlığının bireysel mağdur kayıt sisteminde doğrudan mağdur olarak kaydedilmez.

D.5. MAFAM Mayın Mağduru Sınıflandırma Esasları

D.5.1. Mayın Mağduru Olarak Sınıflandırılacak Olaylar

Aşağıdaki örnek olaylarda olduğu gibi yaralanan veya ölen kişiler "**mayın mağduru**" olarak kaydedilir.

D.5.1.1. Anti-Personel Kara Mayını Kazaları

- Tarım, hayvancılık veya benzeri faaliyetler sırasında anti-personel mayının infilak etmesi sonucu meydana gelen mayın kazalarıdır. **Örneğin;** çiftçi mantar toplamak için terk edilmiş araziye girmiş ve anti personel mayına basması sonucu meydana gelen patlamada yaralanmış veya hayatını kaybetmiştir. **Sonuç;** söz konusu olay istatiksel olarak mayın mağduriyeti kapsamında değerlendirilir ve ilgili kişi mayın mağduru olarak kayıt altına alınır.

- Mayının yerinden çıkarılması, taşınması veya kurcalanması sırasında meydana gelen mayın kazalarıdır. **Örneğin;** Çoban mayını yerinden çıkarmaya çalışırken meydana gelen patlama sonucu yaralanmış veya hayatını kaybetmiştir. **Sonuç;** söz konusu olay istatiksel olarak mayın mağduriyeti kapsamında değerlendirilir ve ilgili kişi mayın mağduru olarak kayıt altına alınır.

D.5.1.2. Patlamamış Mühimmat (PAM) kazaları

Havan topçu, roket, bomba, el bombası ve benzeri infilak etmemiş mühimmatın sonradan patlaması sonucu meydana gelen mayın kazalarıdır. **Örneğin;** Çocuk havan mühimmatını kurcalarken meydana gelen patlama sonucu yaralanmış veya hayatını kaybetmiştir.

Sonuç; söz konusu olay istatiksel olarak mayın mağduriyeti kapsamında değerlendirilir ve ilgili kişi mayın mağduru olarak kayıt altına alınır.

D.5.1.3. Buluntu/Terk Edilmiş Mühimmat (TEM) Kazaları

Sahipsiz, terk edilmiş veya kontrol dışına çıkmış mühimmatın patlaması sonucu meydana gelen ölüm ve yaralanma olaylarıdır. **Örneğin;** Hurdacı buluntu mühimmatı işlerken meydana gelen patlama sonucu yaralanmış veya yaşamını yitirmiştir. **Sonuç;** söz konusu olay istatiksel olarak mayın mağduriyeti kapsamında değerlendirilir ve ilgili kişi mayın mağduru olarak kayıt altına alınır.

D.5.1.4. Hedef Tarafından Harekete Geçirilen EYP'ler

Basma düzenekleri, tökez telli **düzenekler ve çekme düzeneklerin patlaması sonucu meydana gelen mayın kazalarıdır.**

Örneğin; ormanlık alanda odun toplayan bir vatandaş otların arasında basma düzenekli EYP'nin patlaması sonucu yaralanmış veya hayatını kaybetmiştir. **Sonuç;** söz konusu olay istatiksel olarak mayın mağduriyeti kapsamında değerlendirilir ve ilgili kişi mayın mağduru olarak kayıt altına alınır.

D.5.2. Mayın Mağduru Sayılmayacak Olaylar

Aşağıda belirtilen olaylar, bu Talimatta yer alan sınıflandırma esasları çerçevesinde mayın mağduriyeti kapsamında değerlendirilmez.

D.5.2.1. Komuta Kontrollü (Telli/Telsiz) EYP'ler

Telli, telsiz kablolu veya uzaktan kumandalı yöntemlerle patlatılan EYP olaylarında yaralanan veya hayatını kaybeden kişiler, bu Talimat kapsamında mayın mağduru olarak değerlendirilmez. **Örneğin;** Terör örgütü tarafından uzaktan kumanda yöntemiyle patlatılan bir EYP sonucunda ve bir askerin yaralanması durumunda, söz konusu olay istatiksel olarak mayın mağduriyeti kapsamında değerlendirilmez ve ilgili kişi mayın mağduru olarak kaydedilmez**. Bu tür olaylar, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamında terör eylemi niteliğinde olup, terörle mücadele olayları çerçevesinde değerlendirilir.**

D.5.2.2. Araca Tuzaklı EYP veya İntihar Saldırısı:

Araç içine, araç üzerine veya belirli bir hedefe yönelik olarak yerleştirilen ve uzaktan patlatılan EYP olaylarında zarar gören kişiler, bu Talimat kapsamında mayın mağduru olarak değerlendirilmez. **Örneğin;** Terör örgütü tarafından uzaktan araç patlatılması sebebiyle bir vatandaş ölmüştür. **Sonuç;** söz konusu olay istatiksel olarak mayın mağduriyeti kapsamında değerlendirilmez ve ilgili kişi mayın mağduru olarak kaydedilmez**.**

D.5.2.3. Askeri Harekât veya Güvenlik Operasyonları Sırasında Yaşanılan Olaylar

Askeri harekât, güvenlik operasyonu, devriye, hudut gözetleme, aktif çatışma, teröristle temas, taktik harekât, arama-tarama faaliyeti, çatışma, EYP imha görevi, PAM imha görevi, PM zararsız hale getirme faaliyetleri gibi operasyonlar sırasında meydana gelen patlayıcı olaylarında zarar gören kişiler bu Talimat kapsamında doğrudan mayın mağduru olarak sınıflandırılmaz. Bu tür olaylarda değerlendirme yapılırken, patlayıcı madde olayının, planlı askerî veya kolluk kuvveti operasyonunun doğrudan bir parçası olup olmadığı dikkate alınır. **Örneğin;** Harekât sırasında mayınlı sahada geçit açma faaliyeti sırasında bir asker mayın patlaması sonucu yaralanmıştır**. Sonuç;** söz konusu olay istatiksel olarak mayın mağduriyeti kapsamında değerlendirilmez ve ilgili kişi mayın mağduru olarak kaydedilmez**.**

Bu ayrım; Ottava Sözleşmesi'nin mağdur yardımına ilişkin yaklaşımı ile uluslararası insancıl hukukun siviller ile çatışmaya katılan kişiler arasında ayrım yapılmasına ilişkin temel ilkeleri dikkate alınarak yapılmaktadır.

D.6. Veri Sınıflandırması

Her bir olaya ilişkin bilgi ve belgeler, "Kaza Raporu ve Mağdur Bilgi Formu" esas alınarak eksiksiz ve doğru şekilde kayıt altına alınır.

D.7. Karar Ağacı

Rapora gelen her olay aşağıdaki değerlendirme sırası esas alınarak incelenir ve karara bağlanır:

(1) Patlayıcı madde olayının türü (mayın, PAM, EYP vb.) tespit edilir.

(2) Olayın meydana geliş şekli, yeri ve zamanı belirlenir.

(3) Mağdurun statüsü (sivil vatandaş, askeri personel veya kolluk kuvveti) değerlendirilir.

(4) Mağdurun askeri personel veya kolluk kuvveti olması durumunda kişinin ilgili patlayıcı madde/mayın konularında eğitim almış olması esas alınır ve kayıtlara "mayın mağduru" olarak **işlenmez.**

(5) Mağdurun sivil vatandaş olması durumunda olay "mayın mağduriyeti" kapsamında değerlendirilir.

(6) Toplanan tüm deliller, olay yeri bulguları ve gerekçeler ışığında nihai karar verilerek olay kayıtlara "Mayın Mağduru" veya "Mayın Mağduru Değil" şeklinde işlenir ve ulusal/uluslararası istatiksel raporlama sistemlerine aktarılır.

Değişiklik Kaydı

MMFS Değişiklik Yönetimi

MMFS serisi standartlar, üç yılda bir resmi olarak gözden geçirilmektedir. Ancak bu kural, operasyonel güvenlik ve verimlilik nedenleriyle veya editoryal amaçlarla, üç yıllık dönem içinde değişiklik yapılmasını önlemez.

Bu MMFS dokümanına değişiklikle yapıldıkça, her değişiklik numaralandırılır, tarihi ve ayrıntılarıyla aşağıdaki çizelgeye kaydedilir. Değişiklik ayrıca, "değişiklik no. 1'i içerir" vs. tabirinin baskı tarihinin altına dâhil edilmek suretiyle MMFS'nin kapak sayfasında da gösterilir.

Her MMFS'nin resmi gözden geçirmesi tamamlandığında yeni baskı yayımlanabilir. Yeni baskının tarihine kadar yapılan değişiklikler ise, yeni baskıya dâhil edilir ve değişiklik çizelgesinden silinir. Değişikliklerin kaydı yeniden başlatılır ve yeni bir gözden geçirmeye kadar sürdürülür.

En son değiştirilmiş olan MMFS, (https://msb.gov.tr/Mafam) adresine yüklenmiş olan versiyondur.

No	Tarih	Değişiklik Ayrıntıları
1	01.10.2026	➢ Bölümün tamamında kadınlar, kız-erkek çocuklar ve erkekler ifadesi 'kişiler' olarak değiştirildi. ➢ Yeni tanımlar: MY özellikli çalışmaları, MY hizmetleri, yönlendirme, yönlendirme mekanizması tanımları eklendi. ➢ Değiştirilen tanımlar: mağdurlara yardım, mağdur, doğrudan mağdur, sağ kalan PM mağduru, dolaylı mağdur, PM kazazedeleri örgütü tanımları tadil edildi. ➢ 4. Bölümün başlığı "Mağdurlara Yardım Hizmetlerine Bütüncül Yaklaşım" olarak değiştirildi. ➢ 5.1.1. Milli mayın faaliyet otoritesi bölümüne 15. Madde eklendi. ➢ Engelli Hakları Sözleşmesi'nin (EHS) ihtiyari protokolü Ek A'ya (Atıf Yapılan) referanslara eklendi. ➢ Bölüm A.7.'de aşağıda verilen düzeltmeler yapıldı: a) **Değiştirilen tanımlar:** ayrım gözetmeme, erişilebilirlik, zafiyet, yaş, cinsiyet, diğer farklılık hususları ve hakları temel alan yaklaşım tanımları tadil edildi. b) Cinsiyet ve farklılık hususları ifadesi yaş, cinsiyet ve diğer farklılık hususları ifadesi ile değiştirildi. ➢ Ek C "Sağ Kalan PM Mağduru" ve "Mağdur" ifadelerinin kullanımı eklendi. ➢ Ek D "PM Kaynaklı Ölüm ve Yaralanma Olaylarının Sınıflandırılması ve Raporlanmasına İlişkin Talimat" eklendi.